

Калюжна А.В., студентка факультету № 2 НАВС

Науковий керівник: Романенко О.В., професор кафедри психології та педагогіки факультету № 2 НАВС, доктор психологічних наук, професор

Психологічні особливості «я-концепції» безробітних чоловіків

Однією з найбільш вагомих проблем сучасного суспільства є проблема безробіття. Особливо це стосується чоловіків, оскільки традиційно виконання ролей годувальника сім'ї та досягнення певного соціального статусу належить їм. Неможливість впоратися з цими ролями призводить до загострення життєвої кризи, суттєво впливає на різні аспекти «Я-концепції» особистості.

«Я-концепція» - центральне новоутворення самосвідомості, динамічна система уявлень людини про себе, котра містить усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних та інших особливостей; самооцінку та суб'єктивне сприймання зовнішніх чинників, які впливають на особистість. «Я-концепція» є системою настанов, яка включає три структурні елементи: когнітивна складова, емоційно-оцінкова складова, поведінкова складова [1].

Психологічні аспекти проблеми безробіття вивчалися у дослідженнях Маркс К., Радіонової І.О., Волошиної І.А. та ін. Вченими визначається сутність безробіття як це соціально-економічного явища, за якого частина працездатного населення не може знайти роботу [2]. Виявлено, що безробітні часто психологічно пригнічені. Людина, що втратила роботу, проходить певні стадії емоційного переживання: шок, емоційний вибух, розгубленість і страх [3].

Нами було проведено емпіричне дослідження особливостей Я-концепції у безробітних чоловіків за певними параметрами. Так, за параметром ясності «Я-концепції» було визначено, що уявлення про себе у безробітних чоловіків невизначені, внутрішньо не узгоджені та не мають тенденції до стабільності. Були виявлені особливості прояву даного параметру в залежності від стажу безробіття. Так, чоловіки, що перебувають без роботи більше року, мають розмиті уявлення про себе, незадоволеність своїми якостями, водночас у тих, які не працюють менше року, наявний більш високий ступінь усвідомлення власних якостей та позитивне само ставлення.

За параметром самоактуалізації нами виявлено, що досліджувані мають високу ступінь керування своїми цінностями, дотримуються ідеалів, з повагою ставляться до себе. Можливо, саме ця якість не дозволяє їм погоджуватися на будь яку-роботу, вони схильні очікувати гідну посаду та високу заробітну плату. Виявлено також тенденція до застрягання на минулому, що пов'язано з певною ригідністю установок. Не з усіма своїми негативними якостями погоджуються, що може вказувати на недостатню критичність в оцінці себе.

За параметром відмінностей між «Я-ідеальним» та «Я-реальним» зафіксовано, що безробітні чоловіки загалом задоволені своїми якостями та здібностями. Можливо, саме внаслідок цього, в них недостатньо виражений стимул до життєвих змін. Адже саме незадоволеність набутими досягненнями та прагнення до нових вимушує людину рухатися вперед. Була відмічена різниця у показниках в залежності від стажу безробіття у чоловіків. Ті, що без роботи більше року, характеризуються незадоволеністю собою, неблагополуччя власного стану стає для них більш усвідомленим.

На основі використання опитування було виявлено, що досліджувані вважають себе розумними, комунікативними, вихованими, колективістськими, добрими та справедливими. Ці якості особистості, на нашу думку, сприяють успішному виконанню професійної діяльності. Водночас більшість з них характеризують себе як чесних, сором'язливих, але найменшою мірою цілеспрямованих, що негативно відображається в професійному зростанні. Досліджувані вказали на такі власні негативні якості: лінощі, впертість, легковажність, наявність поганих звичок. Це негативно впливає на формування діяльності, в тому числі професійної. Вони не здатні взятися за справу вчасно й довести її до кінця, легковажні. Також визначено, які риси бажали б мати досліджувані, це: відповідальність, пунктуальність, впевненість у собі, ініціативність. Це є базові якості особистості для виконання успішної діяльності, створення нових соціальних контактів. На нашу думку, саме цих якостей бракує досліджуваним, аби вийти зі статусу безробітних.

За параметром самоставлення виявлено, що безробітні чоловіки ставляться до себе позитивно, виявляють інтерес до власних думок і почуттів, потребують позитивних оцінок з боку оточуючих. Вони ототожнюють себе не з соціальною роллю, а з власною сутністю, що також не сприяє просуванню по соціальних та професійних сходинах.

Отже, зростання терміну безробіття у чоловіків суттєво впливає на окремі аспекти їхньої «Я-концепції». З часом їхнє уявлення про себе втрачають чіткість, підвищується ступінь незадоволення собою. Особистісні якості набувають негативного відтінку. Аналіз психологічного профілю цієї категорії осіб вказує на поєднання позитивних якостей особистості з такими, що перешкоджають формуванню їх професійній кар'єрі та конкурентоспроможності в умовах сучасних ринкових відносин. Це актуалізує необхідність проведення відповідних психокорекційних заходів та організації психологічного супроводу.

Список використаних джерел

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание: Пер. с англ. / Р. Бернс. - М.: Прогресс, 1986. - 421с.
2. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь-справочник по психологической диагностике / Л. Ф. Бурлачук, С. М. Морозов. - Киев, 1987 - 528 с.
3. Вайзер Г. Л. Смысл жизни наемных работников сферы малого бизнеса // Современные проблемы смысла жизни и акме. / Г.Л. Вайзер, З.В. Голышева. - М.; Самара, 2002. С. 284-306.